

Asia: VN/3071/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle julkisen hallinnon automaattista päätöksentekoa koskevaksi lainsäädännöksi

Esitysluonnoksen kokonaisuutta koskevat kysymykset

Yleiset huomiot automaattista päätöksentekoa koskevasta sääntelykokonaisuudesta

SOSTE:n toimintaan kohdistuvia suoranaisia vaikutuksia esityksellä ei ole. SOSTE:n ja sen jäsenjärjestöjen edunvalvonnan kohteena olevien ihmisten etuihin ja oikeuksiin päätöksenteon automatisoinnilla voi olla merkittäviäkin vaikutuksia.

Kannatamme ehdotusta siitä, että automaattinen päätöksenteko rajataan päätöksiin, joihin ei sisälly tapauskohtaista harkintaa. Se, liittykö asioihin tapauskohtaista harkintaa, on esityksessä jätetty pitkälle viranomaisten ja asian käsittelijöiden arvioitavaksi. Esityksen perusteluissa on kuitenkin todettu, että sosiaali- ja terveydenhuollossa tehtävä päätöksenteko edellyttää lähtökohtaisesti aina tapauskohtaista harkintaa, eikä automaattinen päätöksenteko sovellu sosiaali- ja terveydenhuoltoon tiettyjä laskutusta ja maksujen määräytymistä koskevaa päätöksentekoa lukuun ottamatta.

Pidämme tärkeänä sitä, että edellä mainittu lähtökohta automaattisen päätöksenteon soveltumattomuudesta sosiaali- ja terveydenhuoltoon ilmaistaisiin suoraan lainsäädännössä, joko yleislain tasolla tai sosiaali- ja terveydenhuollon erityislainsäädännössä. Sosiaali- ja terveydenhuollon kustannukset muodostavat erittäin merkittävän osan Suomen julkisista menoista, minkä vuoksi paineen automaation käyttöönottoon voidaan arvioida olevan voimakkaimmillaan sosiaali- ja terveydenhuollossa. Siksi automaation käyttöön ottamiseen liittyvän viranomaisen harkintavallan rajojen määrittäminenkin on erityisen tärkeää juuri tällä sektorilla.

Huomiot ehdotetun sääntelyn suhteesta hallinnon lainalaisuuteen, hyvään hallintoon ja avoimuuteen sekä virkavastuuseen

Esityksen perusteluissa esiintuodut Kansaneläkelaitosta, Verohallintoa ja työvoimahallintoa koskevat ylimpien laillisuusvalvojen ratkaisut osoittavat, että on tärkeää lain tasolla kytkeä automaattinen päätöksenteko selkeästi hyvän hallinnon periaatteisiin.

Ehdotettu sääntely edistää hyvää hallintoa ja hallinnon avoimuutta suhteessa vallitsevaan tilanteeseen, jossa automaattista päätöksentekoa on toteutettu viranomaisten sisäisesti toteuttamien menettelyjen ja käytäntöjen avulla.

Kannatamme esityksen mukaista lähtökohtaa, jonka mukaan luonnollisella henkilöllä on aina oltava muutoksenhakuoikeus automaattisesti tehtyyn itseään koskevaan kielteiseen päätökseen. Voimakkaan perusoikeuskytkentäisessä päätöksenteossa, kuten viimesijaisista sosiaalietuuksista päätettäessä, kielteisiä päätöksiä ei tule tehdä automaattisesti. Tämän lähtökohdan tulisi käydä ilmi suoraan laista.

Kysymykset vaikutusarvioinnista

- Miten arvioitte ehdotuksen ja siihen sisältyvien vaatimusten vaikuttavan päätöksenteon automatisoinnin kehittämiseen ja käyttöönottoon tulevaisuudessa? Mitä hyötyjä ja mitä haittoja ehdotuksella olisi tulevan kehittämisen ja automaation hyödyntämisen osalta?

- Onko ehdotetuilla muutoksilla vaikutuksia, joita esityksessä ei ole tunnistettu ja jotka eivät liity jäljempänä esitettyihin kysymyksiin?

Ehdotetut säännökset paikkaavat pääosin onnistuneella tavalla nykyisen yleishallinto-oikeudellisen sääntelyn puutteita koskien automaattista päätöksentekoa. Se asettaa välttämättömät päätöksenteon kohteiden oikeusturvaan liittyvät vähimmäisreunaehdot ja näin osaltaan toteuttaa perustuslain 21 §:n 2 momentin perustuslaillista toimeksiantoa. Sääntelyn voi siten olettaa helpottavan automatisoinnin kehittämistä ja käyttöönottoa tulevaisuudessa. Se myös helpottanee sektorialojen automaattista päätöksentekoa koskevan erityislainsäädännön laatimista.

Laki hallintolain muuttamisesta

Yleiset huomiot hallintolain 8 b luvusta

-

Huomiot automaattisen ratkaisemisen määritelmästä (53 e §:n 1 momentti)

-

Huomiot automaattisesti ratkaistavien asioiden käyttöalasta ja rajauksesta (53 e §:n 2-4 momentti)

-

Huomiot automaattisen ratkaisemisen oikeussuojaedellytyksestä (53 f §)

-

Huomiot automaattisesta ratkaisemisesta ilmoittamisesta (53 g §)

-

Muut hallintolakia koskevat huomiot

-

Laki tiedonhallintalain muuttamisesta

Yleiset huomiot tiedonhallintalain 6 a luvusta

-

Yleiset huomiot tiedonhallintalain 13 a §:stä

-

Kysymykset vaikutusarvioinnista

- Jos organisaatiollanne on jo käytössä automatisoituja päätöksentekoprosesseja: Onko ehdotuksen vaikutukset olemassa oleviin automatisoituihin päätöksentekoprosesseihin arvioitu osaltanne riittävästi? Puuttuuko arvioinnista joitain keskeisiä näkökulmia? Onko muutoksen edellyttämät resurssitarpeet arvioitu oikeasuuntaisesti?

- Jos organisaatiollanne on jo käytössä automatisoituja päätöksentekoprosesseja: Jos käytössä olevasta automaattisesta päätöksenteosta jouduttaisiin luopumaan, millaisia resursseja nykyisten käsittelyvolyyymien ja -aikojen säilyttäminen ilman automatisointia edellyttäisi?

- Onko tiedonhallintalakiin ehdotetun 13 a §:n vaikutukset arvioitu osaltanne riittävästi? Puuttuuko arvioinnista joitain keskeisiä näkökulmia? Onko muutoksen edellyttämät resurssitarpeet arvioitu oikeasuuntaisesti?

-

Laki digipalvelulain muuttamisesta

Yleiset huomiot digipalvelulain 6 a §:stä

Pykälän säännöskohtaisissa perusteluissa todetaan, että palveluautomaatiota ei voitaisi ehdotetun sääntelyn perusteella käyttää muissa kuin hallintolain 8 §:n tarkoittamissa neuvontatilanteissa. Muissa tilanteissa annettavasta neuvonnasta palveluautomaation avulla olisi säädettävä erikseen.

Eryteisesti sosiaali- ja terveydenhuoltolaeissa on useita viranomaisten neuvontavelvollisuutta koskevia säännöksiä. Siksi olisi mielestämme tärkeää, että ehdotetusta digipalvelulain 6 a §:stä suoraan ilmenisi, ettei siinä tarkoitettu palveluautomaatio sovellu kyseisiin erityislainsäädännössä ilmaistuihin neuvontatehtäviin.

Kysymykset vaikutusarvioinnista

- Onko digipalvelulakiin ehdotetun 6 a §:n vaikutukset arvioitu osaltanne riittävästi? Puuttuuko arvioinnista joitain keskeisiä näkökulmia? Onko muutoksen edellyttämät resurssitarpeet arvioitu oikeasuuntaisesti?

- Miten arvioitte digipalvelulakiin ehdotetun 6 a §:n ja siihen sisältyvien vaatimusten vaikuttavan

palveluautomaation kehittämiseen ja käyttöönottoon tulevaisuudessa? Mitä hyötyjä ja mitä haittoja ehdotuksella olisi tulevan kehittämisen osalta?

-

Laki rikosasioiden tietosuojalain muuttamisesta

Huomiot 13 §:ään ehdotettavasta muutoksesta

-

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Huomiot ehdotetusta voimaantulosta sekä siirtymäsäännöksistä

-

Metsätähti Patrik
SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry